

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA PELE (P1)

HLAKOLA/TLHAKUBELE 2017

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 80

Pampiri ena e na le maqephe a 6.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1**

- 1.1 Molekane ✓ (1)
- 1.2 Motseng wa Ha-Phooko. ✓ (1)
- 1.3 'Ke wena Rasebata, ke kgale ke o batla, mme kajeno ke o fumane.' ✓✓ (2)
- 1.4 Lelera ✓ (1)
- 1.5 E ne e le mokete wa ho beha/hlomamisa Motshwane ho ba ramotse wa Ha-Phooko. ✓ (1)
- 1.6 Motshwane o ile a mo hlaba sefubeng ka lerumo, ✓ a hla a le nyametsa ka matla. ✓ (2)
- 1.7 O ile a hla a fetola maikutlo a hae ka yona nako eo a neng a utlwa hore Motshwane o entseng. ✓
A roma matona a hae e sale ka meso ho ya mo tshwara. ✓ (2)
- 1.8 O na le toka hobane ha ditaba di sa tsamaye hantle o nka mohato ka yona nako eo, o bitsa ya molato a tlo ikarabella mahlong a sera sa hae. ✓✓ (2)
- 1.9 E re senolela dikamano tse mofuthu tsa lerato hobane puisanong eo, ba hlahella ba arolelana thabo katlehong ya ho hlomamiswa ha Motshwane. ✓✓ (2)
- 1.10 Rasebata e ne e le motho ya bohale hobane o ile a sebedisa leqheka la ho itjhwea ho qoba lefu ha Motshwane yena e le lewatla hobane ha a ka a nnetefatsa hore Rasebata o fela a shwele pele a ithorisa ka ho mmolaya. ✓✓ (2)
- 1.11 O ne a bolela hore Rasebata ha a ka ya lapeng la hae Motshwane o tloha a mmona hore o a phela ha a shwa. ✓✓ (2)
- 1.12 D/Dinku le dipodi hobane ke diphoofolo tse kgutshwane tse sa lekaneng le dikgomo le tse ding. ✓✓ (2)
- 1.13 Motshwane ke lehlabaphiyo hobane o ile a hlasela wa ha habo. A fenetha wa lehlakore la wa ha habo. ✓✓ (2)
- 1.14 E, e a mo tshwanela hobane ha a tshepahale kahoo ha a lokelwa ke mosebetsi wa boetapele./hobane o tshwana hantle le mmolai ya ke keng a tshepelwa boetapele. ✓✓ (2)

TEMA YA B

- 1.15 Ke selemong sa 1996/1996 ✓ (1)
- 1.16 Ke dilemong tsa 1997 le 2001 ✓ (1)
- 1.17 Ke selemong sa 2000 ✓ hobane selemong seo, re bona ho bile le dipalopalo tse hodimo haholo tsa mapolesa a tshwerweng le a ahlotsweng. ✓ (2)
- 1.18 Di re tsebisa hore botlokotsebe bo ile ba theoha haholo selemong seo. ✓ bopaki ba seo ke dipalopalo tse nyehhlileng ha di bapiswa le tsa dilemong tse fetileng ✓ (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30**KAROLO YA B: KGUTSUFATSO****POTSO YA 2**

	QOTSO		DINTLHA TSE LEBELLETSWENG
1.	'Dijo di theko e hodimo. Ka hoo reka kapa o ntshe tjelete ya dijo e le ho nolofaletsa monga ntlo'.	1.	Thusa ka ho reka dijo hobane di theko e boima.
2.	'O hlokomele hore o se ete le batho ba bangata hobane mathata a ka hlaha nakong ya ho robala'.	2.	O se ete le lelapa la hao kaofela, le ka nna la hloka moo le tla robala teng.
3.	'Disebediswa tsa motlakase tse kang thelevishene e ratwang ke bana, ketlele, setofo jj. di ja motlakase o mongata'.	3.	Sebedisa motlakase ka tshwanelo.
4.	'Ha o etile sebedisa metsi ka tekano o tlohele ho tlatsa bate kapa ho dula nako e telele shawareng'.	4.	Tshebediso ya metsi e be e bontshang boikarabelo.
5.	'Mesebetsi ya ho pheha, ho hlatswa le ho tereka diaparo, e lokela ho kopanelwa'.	5.	O lokela ho thusa ka mesebetsi e meng ya ka lapeng.
6.	'Hlwekisa kamore ya hao, o thusa hohle moo o kgonang teng'.	6.	Hlwekisa kamore eo o robalang ho yona.
7.	'Ha o qeta ho hlapa, hlatswa bate hore e mong a e fumane e le maemong a lokileng'.	7.	Hlatswa bate ha o qeta ho hlapa hobane e sebediswa ke bohle.

(Palo ya mantswe = 70)**Kgutsufatso e lokela ho tshwauwa ka tsela e latelang:**

Mohlalobuwa o lokela ho ngola kgutsufatso ya hae ka sebopeho seo a laetsweng ho e ngola ka sona. Kgutsufatso e hlalisitsweng ka sebopeho se seng e tshwauwe.

Bahlalobuwa ba **tlameha** ho bontsha palo ya mantswe **ka nepo**.

Kabo ya matshwao:

- Matshwao a 7 dintlheng tse supileng. (letshwao bakeng sa ntlha)
- Matshwao a 3 tshebedisong ya puo.
- Matshwao ohle: 10

Kabo ya matshwao a tshebediso ya puo ha mohlahlobuwa a sebedisitse mantswe a hae:

- Dintlha tse 1–3 tse nepahetseng: kabo e be letshwao le le leng.
- Dintlha tse 4–5 tse nepahetseng: kabo e be matshwao a mabedi.
- Dintlha tse 6–7 tse nepahetseng: kabo e be matshwao a mararo.

Kabo ya matshwao a tshebediso ya puo ha mohlahlobuwa a qotsitse dintlha di le jwalo temeng:

- Ha a qotsitse ntlha e le (1–5) a abelwe letshwao le le leng la puo.
- Ha a qotsitse ntlha tse (6–7) a se abelwe matshwao a puo.

Palo ya mantswe:

- Batshwayi ba nnetefatse palo ya mantswe a sebedisitsweng ke bahlahlobuwa.
- Mohlahlobuwa a se hulelwe matshwao ha a sa bontsha palo ya mantswe kapa ha palo ya mantswe e sa nepahala.
- Ha mohlahlobuwa a fetile/tlotse palo e lebelletsweng ya mantswe, motshwayi a bale ho fihlella qetellong ya polelo e le nngwe ka mora palo ya mantswe a lebelletsweng, mme a se tshwaye kgutsufatso kaofela.

ELA HLOKO:

Mohlala wa palo ya mantswe:

	Polelo			Palo ya mantswe
SESOTHO	<i>Ke</i>	<i>a</i>	<i>tsamaya</i>	3

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3**

- 3.1 Laeborari ya Makgonatsohle. ✓ (1)
- 3.2 E bulwa Mantaha ho isa ho Sontaha. (1)
- 3.3 Tlhahiso leseding. ✓
Dibukakgakollo. ✓
Dikoranta tsa letsatsi.
Tse pedi feela. (2)
- 3.4 Bongata ba dibuka bo tshhetsa molaetsa hobane hodima tsebo eo o nang le yona o tla fumana e eketsehileng ho tswa mehloping e fapaneng. ✓✓ (2)
- 3.5 D/ho susumetsa basebedisi ho sebedisa laeborari ena hobane ditshebeletso tsa yona ke tse tswang pele ho tsa tse ding. ✓✓ (2)
- 3.6 E bohlokwa hobane ha se bohle ba nang le inthanete/dibuka tsa laeborari di fumaneha ntle le tefello ebile o ka sebedisa e nngwe le e nngwe eo o e ratang/o fumana tataiso e ikgethileng ho tswa ho molaeboraring. ✓✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 4

- 4.1 Ka kamoreng (1)
- 4.2 -Bethe ✓
-Dieta ✓
-Mabone
-Tshupanako
-Dikerese
-Mosamo
Tse pedi feela. (2)
- 4.3 O ne a ilo nwa metsi. ✓ (1)
- 4.4 - Phatla ya hae e sosobane ho bontsha ngongoreho. ✓✓
- Tsela eo a shebileng moratuwa wa hae ka yona.
- Molomo wa hae o bonahala o topotswe.
Tse pedi feela. (2)
- 4.5 E ka nna yaba ba boloka motlakase/motlakase ha o yo./e ka nna ya ba ke letsatsi la baratani. ✓✓ (2)
- 4.6 - E, hobane moaparo wa mme ke o bobebe oo e seng wa mariha. ✓
- Ntate ha a apara dipijama.
- Dieta tsa bona ke tsa lehlabula ha se tsa mariha.
E le nngwe feela. (2)
- [10]**

POTSO 5

5.1	5.1.1	holelang.✓	(1)
	5.1.2	atlehileng.✓	(1)
	5.1.3	thuto.✓	(1)
	5.1.4	ipapalla.✓	(1)
	5.1.5	tseleng.✓	(1)
	5.1.6	kgolo.✓	(1)
	5.1.7	ho kgethollwa.✓	(1)
	5.1.8	lokela.✓	(1)
	5.1.9	Habo bona.✓	(1)
	5.1.10	Ipudukanya.✓	(1)
	5.1.11	Ka sepheo sa ho hlakisa hore eo ho buuwang ka yena o ne a sa lekanwe ke seaparo/jase/itlhokomele/o ne a le bohlaswa/ka sepheo sa ho phoqa eo ho buuwang ka yena.✓✓	(2)
	5.1.12	A/Ho hatella seo a buang ka sona hobane o hatella tsela eo bolofa bo qalehileng ka yona.✓✓	(2)
5.2	5.2.1	Ke mofuta wa pudulwana o sebedisitsweng/Ke pudulwana eo mantswe o a leng ka hara yona.✓✓	(2)
	5.2.2	O bolela hore ba sa itokisang, ba tlo siuwa/o bolela hore o tliilo mathela ho hlola.✓✓	(2)
	5.2.3	Ekaba ho hlolwa eng he ke baeka ha ba lwanwa hakaale?/Mpati o tshepitsitse hore Motshepuwa o tla hlolwa sepetelele mantsiboya/Ho hlolwa ho etswa tjena lapeng mona bosiyong ba hao/Ha hlolwa jwalo ke baeka letsheare lohle. ✓✓	(2)

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 40
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80